

VEJLE AMTS AARBOG

UDGIVET AF

VEJLE AMTS HISTORISKE SAMFUND

1942

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS P. HAASE & SØN

1942

SØREN KIERKEGAARDS MODER OG HENDES SLÆGT I BRANDE-EGNEN

AF T. BUNDGAARD LASSEN, BRANDE

En stor Del af Danmarks Befolkning kender Navnet Søren Kierkegaard og ved, at han var en af Danmarks største Forfattere og Tænkere.

Mange ved ogsaa, at hans Fader hed Michael Pedersen Kierkegaard og kender Historien om, at han som lille Hyrdedreng en Dag paa Sædding Hede havde forbandet Gud, og at han hele sit Liv følte det som en Brøde, der ikke kunde udslettes.

Derimod er der kun faa, der har læst eller hørt noget om Søren Kierkegaards Moder og hendes Slægt. Grunden er sikkert den, at medens Søren Kierkegaard ofte omtaler sin Fader, nævner han sjældent eller maaske aldrig sin Moder. Ligeledes er der i den rigelige Litteratur, der findes om Søren Kierkegaard, kun sparsomme Oplysninger om hans Moder.

Nogle har ud fra dette Forhold villet paastaa, at Kierkegaards Moder ikke betød noget for ham. Her skal i det følgende gøres et Forsøg paa at vise, at dette ikke var Tilfældet, og paa Grundlag af Optegnelser i Kirkebøger, et Brev i Søren Kierkegaards Arkiv i Universitetsbiblioteket, samt gennem de faa Oplysninger, der i Litteraturen findes om hans Moder, skal her gives en Skildring af hende, en Skildring, der rimeligvis vil være af særlig Interesse for hendes Slægt, af

hvilken flere er bosiddende i de midtjyske Sogne i Vejle Amt.

I sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede boede der i Brandlund i Brande Sogn en Husmand ved Navn Søren Jensen. Han havde en lille Ejendom, hvorpaa der holdtes en Ko og fire Faar. Han skal have været en munter og skæmtsom Mand, der en Tid fungerede som Kirkesanger og Skolemester i Brande.

Ved store Gilder i Sognet blev han brugt som Ordensmarskal, og naar han havde skikket Gæsterne til Sæde, var man sikker paa, at enhver havde faaet den Plads, han eller hun kunde tilkomme.

Søren Jensen var ikke fra Brande Sogn, men Navnet paa hans Fødesogn vides ikke. Hans Hustru, Maren Larsdatter, var fra Hyvild i Brande Sogn. Søren Jensen døde i 1798, hans Hustru i 1821. Kirkebogen udviser herom følgende:

»Døde og Begravede paa Brande Kierkegaard 1798. No. 12. Dom 4. p. Pasc. Søren Jensen af Lund, gl. 73 Aar.

Begravede Kvindekjøn. No. 11/1821, Maren Larsdatter, Enke efter afdøde Huusmand Søren Jensen i Brandlund, 90 Aar. Dødsdagen: 26. September. Begravelsesdagen: 30. September 1821.«

Disse Husmandsfolk havde i deres Ægteskab seks Børn, to Sønner og fire Døtre. Den ældste, Lars Sørensen, var Brændevinsbrænder i København og døde her i mindre gode Omstændigheder. Den anden Søn, Jens Sørensen, arbejdede en Tid ved Mølleri, boede i København i ni Aar, rejste derefter hjem til Brandlund og døde her som Husmand.

Tre af Døtrene hed Ane. Den ene af dem blev Søren Kierkegaards Moder, en anden af dem blev gift med Thomas Lassen af Grarup, og en tredie med Jens

Klemmensen, der overtog Søren Jensens Hus. Den fjerde af Pigerne, der hed Mette, var svagelig og døde før Moderen.

Den af Pigerne, vi skal beskæftige os med i nærværende Artikel, kom som ung over til sin Broder Lars i København, men da hans Kone, efter hvad Meddelelsen af de her givne Oplysninger, Pastor Olesen, Brande, fortæller, vilde bruge Karkluden til at vaske Pigernes Ører med, kunde hun ikke holde ud at være der og tog saa Plads hos Hosekræmmer Michael P. Kierkegaard.

Hans Hustru, Kirstine Nielsdatter Røyen, døde den 23. Marts 1796, og Aaret efter, 26. April, ægtede han sin Tjenestepige, Ane Sørensdatte Lund.

Den 7. September 1797 fødtes deres første Barn, der fik Navnet Maren Kirstine. Samme Aar havde Michael Kierkegaard overdraget sin Forretning paa Købmagergade til sin Fætter og Medhjælper M. A. Kierkegaard. Om disse to Begivenheder staar i Forbindelse med hinanden, kan man ikke vide. Nogle mener, at Forholdet mellem Michael Kierkegaard og den unge Pige af ham følte som en ny Brøde.

Biskop V. Ammundsen skriver i sin Bog »Søren Kierkegaards Ungdom«, at Michael Kierkegaard trak sig ud af Forretningen for at faa Ro til at vinde aandelig Klarhed og Fasthed.

Michael Kierkegaards Datterdatter, Henriette Lund, fortæller i »Erindringer fra Hjemmet«: »Bedstefader havde trukket sig tilbage fra Handelen i sit fyrrtyvende Aar og levede efter den Tid mest beskæftiget med filosofisk Læsning. Især var det den tyske Filosof Wolff, der var Genstand for hans Studium.«

Der var stor Forskel paa de to Ægtefællers aandelige Udvikling. Han havde ved Selvstudium erhvervet

sig stor Viden, især om de betydeligste Filosooffers Værker og Ideer. Hun havde sikkert ingen Kundskaber ud over de, hun havde tilegnet sig i sin Skoletid, og i en Landsbyskole, hvor der i hendes Barndom kun undervistes i Bibelhistorie, Katekismus og Læsning, og det kun i et Par Vintermaaneder, kunde det jo ikke blive til ret meget.

Hun har utvivlsomt været en omsorgsfuld Husmoder, der har holdt sit Hjem i en mønstergyldig Orden, men derudover har hun sikkert ikke haft nogen Interesse, og hun har ingen Forudsætninger haft for at kunne dele sin Mands Interesser.

Det ser ikke ud til, at Ane Lund efter sit Giftermaal har haft nogen fast Forbindelse med sit Hjem i Brandlund. Af hendes Familie har Michael Kierkegaard rimeligvis kun kendt Broderen Lars. Ved Ægteparrets første Barnedaab var han Fadder, men ved senere Daabsfester var der ingen af Ane Lunds Familie med, og man kan sikkert gaa ud fra, at Michael Kierkegaard ikke har kendt hendes Forældre eller de af hendes Søsken, der boede i Brande.

Forbindelsen mellem de to Hjem var saa ringe, at Ane Lunds Broderdatter i Brandlund omkring 1860 ikke kendte sine berømte Fætre, Søren Kierkegaard og hans Broder, Biskop Peter Christian Kierkegaard i Aalborg.

Michael Kierkegaard og hans Børn har altsaa ikke haft ret stort Kendskab til Familien i Brande. Uden Interesse for denne har de dog ikke været, hvilket man ser af, at de et Par Gange søger Oplysninger om denne Gren af Slægten, ligesom Michael Kierkegaard har brevvekslet med sin Kones Familie, og et af hans Børn besøgte en Gang paa en Rejse til Sædding sin Moders Barndomshjem.

I 1815 skrev Michael Kierkegaard til Præsten i Brande for at faa fastsllaet, hvornaar det var hans Kones Fødsels- og Daabsdag m. m.

Fra Præsten, J. O. From, faar han den 29. April 1815 følgende Meddelelse, der nu opbevares i Peter Chr. Kierkegaards Arkiv (her efter V. Ammundsen):

»Da Brande Sogns Kirkebog formedelst Ildebrand ikke er ældre end siden 1774, saa har jeg ved denne som ved flere Lejligheder maattet betjene mig af 2de meget gamle Mænds Udsigende for at bevise Vedkommendes Alder. Disse gode troværdige Mænd er gl. Søren Sørensen af Uhre og Truels Christensen begge af Brande Sogn, som enstemmig erklære for mig, at Aaret 1768 — Et Tusinde, Syv Hundrede, Aatte og Tredsindstve Aar — ved St. Hansdagstider havde Søren Jensen af Brandlund med sine Kone Maren Larsdatter ibidem en Datter til Daabs i Brande Kirke, som blev kaldet Ane. At dette saaledes er angivet for mig, og at benævnte Mænd er sandfærdige og troværdige i deres Ord, bevidne Sognepræsten for Brande Menighed, Vejle Amt.«

I 1868 søgte Amanuensis H. P. Barfod at samle nogle Oplysninger om Søren Kierkegaards mødrene Slægt. Han henvendte sig herom til flere, bl. a. til Pastor Olesen, Brande, der i Brev af 6. Maj 1868 giver ham de Meddelelser, han har kunnet fremskaffe. Af Brevet, der opbevares i Søren Kierkegaards Arkiv i Universitetsbiblioteket, er her i det foranførte meddelt Oplysninger om Ane Lunds Fader og Søskende. Brevets øvrige Indhold skal her gengives:

»Efter at have modtaget Deres Skrivelse af 27. f. M. var jeg Søndag Eftermiddag oppe i Brandlund, dels for at se til en syg Mand, dels for om muligt at opspore Noget om Ane Sørensdtr. Lund. Jeg havde i denne Henseende alt det Held, som jeg, efter Omstæn-

dighederne kunde vente. Jeg traf nemlig snart en Aftægtsenke paa 68 Aar, ved Navn Bodil Marie Jensdatter, som jeg snart blev overbevist om, maa være et kødeligt Sødskendebarn til Søren og P. Kr. Kierkegaard.

Først fik jeg, ved at tale med hendes Svigersøn, at vide, at hun havde havt Beslægtede (el. en Beslægtet) i Kjøbenhavn, som hun vidste havde været i Brandlund for at besøge Familien og ved samme Lejlighed havde været længere vesterpaa for at besøge anden Familie.

Nu var jeg paa sikkert Spor paa Grund af Deres Oplysning om, at den gamle M. P. K. stammede fra Sæding Sogn, — og det var ogsaa netop i Sæding Sogn, den anden Familie havde boet.

Saa talte jeg med ovennævnte Aftægtsenke, der er ganske Aandsfrisk, og jeg skal nu gjengive, hvad hun meddelte mig.

Af Søren Jensens og Maren Larsdatters Efterkommere skal nu ikke findes andre her i Sognet end deres Søn Jens Sørensens Datter, Aftægtsenken Bodil Marie Jensdatter, — hendes Datter Ane Margrethe Jeppesdatter, gift med Lars Peter Pedersen, der har en lille Gaard i Brandlund, og deres 5 Børn, 4 Døtre og 1 Søn; det er alle agtbare og hæderlige Mennesker i deres Stand.

Den gamle Bodil Marie vidste nok, at den gamle M. P. Kierkegaard havde havt 3 Sønner, hvoraf den ene nok døde temmelig ung, og at en af dem af Kronprindsen skulde være bleven tilbudt et Embede som Skibspræst, men at Biskoppen i Aalborg skulde være en af dem, havde hun dog ikke tænkt paa.

Naturligvis interesserede det dem alle meget at komme til Kendskab derom.

I dette Øjeblik havde jeg Besøg af Svigersønnen, Lars P. Pedersen, som kom for at anmode mig om at bringe Biskoppen en Hilsen fra den gamle Bodil Marie, saavel som fra ham selv, hvilket jeg da herved gjør igjennem Dem. Hun har i sin Tid oftere vexlet Breve med Biskoppens Forældre.

Nu beder jeg Dem tage tiltakke hermed for denne

Gang. Hvad Haandsrækning, jeg iøvrigt i denne Sag, kan give Dem, giver jeg Dem fremdeles med Glæde. Hilsen og Guds Fred!

Deres ærb.

P. Chr. Olesen.«

Ane Lund blev i sit Ægteskab med Michael Kierkegaard Moder til seks Børn. Den yngste af Flokken var Søren Aabye Kierkegaard, der blev født den 5. Maj 1813. Hans Moder var da 45 Aar og Faderen 56 Aar.

Det var i en økonomisk vanskelig Tid, han kom til Verden, og han omtaler det selv i de bekendte Ord: »1813 blev jeg født i det gale Pengeaar, da saa mangen anden gal Seddel blev sat i Cirkulation.«

Søren Kierkegaard og hans Søskende har uden Tvivl holdt meget af deres Moder, og i deres Barndom har hun betydet meget for dem.

H. Brøchner fortæller i »Det 19. Aarh. Maanedsskrift for Litteratur« i en Artikel om Søren Kierkegaard, at hans Søster, da hun engang som Barn var paa Besøg hos sin Onkel i København, af sine Kusiner fik det Raad, at hun ikke skulde inlde sig med sin Fætter Søren Kierkegaard, der var en forskrækkelig forkælet og uartig Dreng, der altid hang i sin Moders Skørter.

At de to begavede Sønner, Søren og Peter Christian Kierkegaard, som voksne sluttede sig mere til Faderen, er en Sag for sig. De havde arvet hans Tungsind og følte sig maaske derfor sjælelig set mest beslægtet med ham.

Nogen aandelig Paavirkning har de sikkert ikke som voksne faaet fra Moderen — dertil var hendes Horisont for snæver. Derimod havde Faderen paa Grund af den store Viden, han sad inde med, Betingelserne for at kunne paavirke dem og være dem til Hjælp med deres Studier.

Naar Børnene samledes i Hjemmet, var det Faderen

og Sønnerne, der førte Samtalen, og han optog lange Diskussioner med dem om religiøse og filosofiske Emner.

Moderen har da med Sorg følt, at hendes Dreng glød fra hende. Nu kunde de klare sig uden hendes Omsorg, og de kom ikke længere til hende, som da de var smaa, og fortalte hende om alle deres Oplevelser.

Henriette Lund giver i »Erindringer fra Hjemmet« en kort Skildring af sin Bedstemoder. Den lyder saaledes:

»Hende husker jeg slet ikke, men hun blev omtalt i Familien som en rar lille Kone med et jævnt og fornøjet Sind. Sønnernes Udvikling gik hende lidt over Hovedet, deres høje Flugt forekom hendes bekymrede Hjerter som en Flugt bort fra det Stæde, hvor hun følte sig hjemme, og hvor hun saa gerne havde beholdt dem. Derfor var hun aldrig mere i sit Es, end naar en forbigaaende Upasselighed tvang dem lidt tilbage til hendes Regimente. Især var hun tilfreds, naar hun kunde faa dem i Ro til Sengs, thi da svingede hun Sceptret med Fryd og hyggede for dem og fredede om dem som Hønen om sine Kyllinger.

Børnebørnene i Slægten befandt sig ogsaa vel ved hendes moderlige Tilbøjeligheder. Den lille, buttede Skikkelse behøvede ofte kun at vise sig paa Dørtærskelen til Barnekammeret, for at Graad og Skrig forstummede, og den rebelske Yngling eller Pige slumrede kort efter sødeligt i hendes bløde Favn.«

Skildringen er kort, men den viser klart, at Søren Kierkegaards Moder kun havde Tanke for Hjem og Børn, og de Problemer, hendes Mand og Sønner tumlede med, gik hende langt over Hovedet.

Skønt der altsaa var stor Forskel paa de to Ægtefæller, faar man det Indtryk, at de har levet i et lykkeligt Ægteskab. Michael Kierkegaard omtaler i Breve sin Kone paa den smukkeste Maade. Naar han skrev

til sine Sønner, efter at de var rejst bort fra Hjemmet, hilser han dem altid fra Moderen. Her er et Par Eksempler: »Du hilses kiærligt fra dine Søskende, men især fra din gode Moder og mig din hengivne Fader« og »du hilses fra din kiærlige Moder og din ganske hengivne Fader«.

Søren Kierkegaards Moder døde i Juli 1834. Hendes Mand og Børn sørgede dybt ved hendes Død.

I H. L. Martensens Bog »Af mit Levned« fortælles, at da Martensen en Gang var paa Rejse, kom Søren Kierkegaard en Dag hen til Martensens Moder og fortalte, at hans Moder var død. Den gamle Fru Martensen fortalte senere sin Søn, at hun aldrig i sit Liv havde set et Menneske saa dybt bedrøvet som Søren Kierkegaard ved denne Lejlighed.

Dødsfaldet anmeldtes saaledes i »Kjøbenhavns kgl. Adressecomptoirs Efterretninger«:

»Natten imellem d. 30.te og 31.te Juli hensov i Fred min dyrebare Kone Anne Kierkegaard fød Lund, 67 Aar gl., efter næsten 38 Aars Ægteskab, hvilket her ved paa mine egne og mine Børns Vegne bekjendtgøres fraværende Slægt og Venner.

Den 2. August 1834.

Michael Pedersen Kierkegaard.«

Fire Aar senere døde Søren Kierkegaards Fader, og i 1855, kun 42 Aar gammel, fulgte den berømte Søn sine Forældre i Døden.

Søren Kierkegaard og hans Forældre ligger begravet i et Familiegravsted paa Assistens Kirkegaard. Her hviler ogsaa to af Søren Kierkegaards Søskende og Michael Kierkegaards første Hustru, Kirstine Røyen.

Gravstedet er meget almindeligt. Intet tyder paa, at en af Danmarks største Forfattere og Tænkere her har sin Grav.

Paa Gravstedet, der er omgivet af et Jernrækværk, staar nogle store, hvide Marmorplader, og foran disse er der en Græsrabat med en Kant af røde Begonier.

Gravstenen over Søren Kierkegaards Moder bærer Indskriften:

Anne Kierkegaard
 Fød Lund
 Gik Hiem Til Herren
 Den 31. Juli 1834
 I Hendes Alders 67 Aar
 Elsket Og Savnet Af
 Hendes Efterladte Børn
 Paarørende Og Venner
 Men Især Af Hendes Gamle Mand
 Michael Pedersen
 Kierkegaard
 Som Den 9. August 1838
 Fulgte Efter Hende
 Ind I Det Evige Liv
 I Hans Alders 82 Aar.

En af de andre Gravsten er rejst over Søren Kierkegaard og hans Søsken og har følgende Indskrift:

M. P. Kierkegaards
 Gravsted.
 Søren Michael Kierkegaard.
 Maren Kirstine Kierkegaard.
 Fød Den 7. September 1797
 Død Den 15. Marts 1822.
 Søren Aabye Kierkegaard.
 Født D. 5. Maj 1813
 Død D. 11. November 1855.
 Det Er En Liden Tid,
 Saa Har Jeg Vundet,
 Saa Er Den Ganske Strid
 Med Eet Forsvundet,
 Saa Kan Jeg Hvile Mig,
 I Rosensale
 Og Uafadelig
 Min Jesum Tale.

Det Hus i Brandlund, Søren Kierkegaards Bedsteforældre boede i, er forlængst nedrevet, men Ejendommen er endnu i Slægtens Eje. En kort Oversigt over de forskellige Ejere og deres Familie skal her gives, da det antagelig vil være af Interesse for de nulevende Medlemmer af Slægten.

Søren Kierkegaards Morbroder, Jens Sørensen, overtog Ejendommen efter sine Forældre. Han var gift med Ane Margrethe Nielsdatter, Datter af Forpagter Niels Nygaard, Brande Præstegaard.

Deres Datter, Bodil Marie Jensdatter, blev i 1825 gift med Jeppe Pedersen, der rimeligvis samme Aar har faaet Skøde paa Ejendommen. Da Pastor Olesen i 1868 besøgte Stedet, havde Bodil Marie været Enke i 18 Aar og havde overdraget Ejendommen til sin Datter, Ane Margrethe Jeppesdatter, og dennes Mand, Lars Peder Pedersen Sandfeld. De havde som nævnt i Pastor Olesens Brev fem Børn:

Bodil Marie Larsen, gift med Peder Damholt, Fasterholt.

Kirsten Larsen, gift med 1. Thomas Pedersen, Give Mark, 2. Hans Chr. Pedersen.

Jeppe Larsen, gift med Ane Marie Nielsen, Søndertoft, Brandlund.

Karen Larsen, gift med Niels Møller, Holtum.

Dorthea Larsen, gift med Niels Eriksen, Uhre.

Jeppe Larsen overtog Fødegaarden. Han døde i 1897, kun 42 Aar gammel. Hans Enke blev senere gift med Math. Jensen, der nu ejer Gaarden.

Jeppe Larsens Søstre er ogsaa døde, men saavel af hans som af deres Efterkommere lever mange i Midtjylland.